

Лещук Галина

к. е. н., доцент

Прикарпатський інститут імені Михайла Грушевського
Міжрегіональної академії управління персоналом

м. Львів

Україна

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ

В сучасних реаліях функціонування інвестиційного ринку як достатньо складної системи зумовлює необхідність формування відповідної інституційної структури та середовища. Слід відзначити, що вітчизняними науковцями здійснюється ототожнення дефініцій «інституційна структура» та «інституційне середовище». Певна категорія вчених вважає, що інституційна структура становить певні формальні інституційні обмеження, які визначають можливі організаційні форми і варіанти економічних взаємодій. Інші вчені зазначають, що інституційна структура визначає конкретні правила і механізми здійснення економічних взаємодій враховуючи галузеві та інші особливості ведення господарської діяльності, а інституційне середовище включає переважно неформальні інститути, які відіграють не менш важливу роль у створенні необхідного економічним агентам регулювання.

Досить важливим у господарській практиці держави, особливо в перехідний період, є формування інституційних основ щодо розвитку інвестиційного ринку та інвестиційної діяльності. Адже саме у процесі трансформації економіки відбуваються глибокі соціально-економічні зміни як у фінансовій, так і господарській сферах [1, с. 16].

Слід відмітити, що системоутворюючі інституційні засади інвестиційного ринку становлять сукупність основоположних правил та впорядкованого набору інститутів, що встановлюють правила координації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів. При цьому, інституції – це сукупність формальних і неформальних правил економічної системи, що сформувалися під впливом інстинктів, звичаїв, традицій її суб'єктів з метою скоординованої поведінки. До організацій (інститутів) відносять закріплення цих правил, норм і обмежень у вигляді суб'єктів економічної системи. Інституційні утворення в Україні представлено інвестиційними банками, страховими і лізинговими компаніями, пенсійними фондами, агентствами регіонального розвитку, створення вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку, для яких необхідне комплексне та системне поєднання фінансових і структурних інструментів державного регулювання. При цьому, як функціонування інституційних утворень інвестиційного ринку, так і застосування фінансових й структурних інструментів державного регулювання на сучасному етапі ефективно не реалізуються, що в свою чергу зумовлює виникнення численних негативних факторів впливу на інвестиційну діяльність в Україні.

Узагальнено інвестиційний ринок як складну систему і категорію інтерпретують як з економічного представлення, так й з точки зору інституційної структури. У першому випадку, інвестиційний ринок - це сукупність економічні відносин, що складаються між інвесторами та або учасниками інвестиційної діяльності щодо інвестиційних активів (корпоративних прав, фінансових інструментів, основних засобів, нематеріальних активів). З іншої точки зору, інвестиційний ринок - сукупність інвестиційних інститутів, які реалізують контрактні відносини під час операцій з інвестиційними активами через надання інвестиційних послуг [2, с. 3].

Зокрема, автор Бережна І.Ю. у своєму науковому дослідженні базовими складовими елементами інституційного середовища визначає правила (інститут) інвестування, інвестиційні ринки та інвестиційні інституції (організації), за допомогою яких регулюються структуровані в часі та просторі відносини між економічними агентами, пов'язані з обміном прав власності на інвестиційні ресурси, а також забезпечується трансформація якісних характеристик грошових потоків та перерозподіл інвестиційних ресурсів у межах економічної системи. У складі інституційного середовища інвестиційні інституції (організації) на інвестиційному ринку здійснюють особливий вид економічної діяльності – інвестиційну діяльність, результатом якої є створення власного специфічного продукту: акумульованих інвестиційних та кредитних ресурсів, засобів платежу, а також різноманітних фінансових послуг.

Якщо інституційне середовище складає мережа формальних і неформальних (у тому числі – позаекономічних) правил та інституцій, що регламентують поведінку на всіх стадіях циклу інвестиційного процесу, то інвестиційний клімат характеризує очікувана сукупність трансакційних витрат, що впливають на ступінь активності (доходності/ризик) власне інвестиційної діяльності. Ефективне функціонування інвестиційного ринку, рівень його інвестиційної привабливості та надійності залежить від інституційних інвесторів, які взаємодіють на ньому та відрізняються інструментарієм та способом здійснення інвестиційної діяльності [3, с. 14].

Професор Онікієнко С.В. використання інституціонального підходу при дослідженні взаємодії регулятора і органів законодавчої влади у вирішенні проблеми регулювання інвестиційної діяльності зокрема банків, стверджує про необхідність і неминучість запровадження Україною наднаціональних стандартів банківського регулювання. При цьому, модель поведінки НБУ об'єктивно повинна формуватися як відповідь на тиск зі сторони законодавчої влади: законодавці, з їх дуалістичною вимогою стосовно внутрішньої стабільності банківського сектору і його міжнародної конкурентоспроможності, створюють для регулятора внутрішні обмеження, що змушує НБУ до міжнародної регуляторної гармонізації, яка дасть змогу зняти існуюче регуляторне протиріччя і уникнути кептивності [4, с. 29].

Аналізуючи сучасні реалії вітчизняного інвестиційного ринку, слід відмітити зменшення ролі держави як безпосереднього інвестора і розвитком приватних інвесторів, появою нових інституційних структур та формуванням інвестиційної інфраструктури: комерційних банків, спеціалізованих кредитно-

фінансових інвестиційних установ, що в свою чергу сприяло модифікації структури інвестиційного капіталу за формами власності й джерелами фінансування. Разом з тим, зміна структури інвестиційного капіталу і статусу суб'єктів інвестування, що відповідає за зовнішніми ознаками умовам ринкової економіки, не призвела до активізації їх інвестиційної діяльності. Зменшення участі держави в реалізації інвестицій стало наслідком не тільки зміни інвестиційного режиму, пов'язаного з переходом до ринку, але й різким скороченням державних доходів в умовах економічного спаду.

Отже, вітчизняний інвестиційний ринок характеризується сформованими інститутами (комерційними та інвестиційними банками, страховими і лізинговими компаніями, пенсійними фондами, агентствами регіонального розвитку, створення вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку, спеціалізованих кредитно-фінансових інвестиційних установ тощо) і ринковими механізмами, що зумовлює подальше перетворення інституціонального середовища, викликане необхідністю формуванням господарської системи, здатної ефективно функціонувати в умовах ринкової економіки, тобто досягнення якості її інститутів. Інституційне середовище, яке адаптувалось до потреб економічних змін, забезпечує взаємозв'язки між суб'єктами інвестиційного ринку, сприяє зниженню трансакційних витрат і невизначеності. Відповідно інституційне середовище як складна єдність формальних та неформальних інститутів, відіграє ключову роль у формуванні позитивного розвитку інвестиційного ринку в Україні.

Таким чином, необхідне вироблення ефективної інституційної політики та проведення інституційної реформи, що сприятиме економічному зростанню, підвищенню конкурентоздатності інвестиційного ринку, збалансуванні інвестиційного попиту та пропозиції, диференціації стимулів активізації інвестиційного ринку, розширення залучення інвестиційних ресурсів, забезпечення безперервного обігу капіталів та їх використання у розширенні обсягів діяльності реального сектору економіки.

Список використаних джерел

1. Качур Р. П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України [Текст] : автореф. дис... канд. ек. наук : 08.00.03 / Р.П. Качур. – Львів, 2015. – 22 с.
2. Москвін С. Інвестиційний ринок України та проблеми його державного регулювання / С. Москвін // Фінансовий ринок України. - 2010. - №2. - С. 3-9.
3. Бережна І.Ю. Формування інвестиційного потенціалу у трансформаційній економіці (інституційний підхід) [Текст] : автореф. дис... канд. ек. наук : 08.00.01 / І.Ю. Бережна. – Київ, 2011. – 28 с.
4. Онікієнко С.В. Регулювання інвестиційної діяльності банків [Текст] : автореф. дис... докт. ек. наук : 08.00.08 / С.В. Онікієнко. – Київ, 2015. – 36 с.